Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2018-00631

POL-30 Vanhanen Laura(UM) 30.05.2018

Asia
Ulkoasiainneuvosto 28.5.2018

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 28.05.2018 - 28.05.2018

Ulkoasiainneuvoston ajankohtaisissa asioissa lyhyesti esillä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous Sofiassa, Pohjois-Korea, Jemen, Somalia-kumppanuus sekä EU:n AU:n komissioiden tapaaminen. Lisäksi informoitiin MH17-tutkinnasta edellisviikolla saatujen tietojen mukaisesti.

Kokouksessa käytiin perusteellinen keskustelu Iranin ydinsopimuksesta. Ensisijaisesti ydinsopimuksessa on kyse turvallisuudesta eikä kaupasta, ja tällä hetkellä olennaista on viestiä EU:n tahdosta pysyä sopimuksessa. Antiboikottiasetuksen kaltaiset toimet nähdään ennen kaikkea poliittisena viestinä siitä, että sopimuksesta pidetään kiinni. Samalla on tärkeää puuttua aktiivisemmin Iranin alueelliseen toimintaan ja ohjusohjelmaan. Valtaosassa puheenvuoroja toistuivat samat huomiot ja tuki sopimukselle. Useiden maiden puheenvuoroissa korostettiin EU–Yhdysvallat-suhteen merkitystä. Muistutettiin, että Sofian päämieskokoukselta on saatu yhteinen ja yksimielinen linja.

Venezuelan osalta painotettiin, että EU:n aktiivisen roolin tulee jatkua, esimerkiksi dialogin ja yhteydenpidon muodossa eri osapuolten kanssa ja eri toimijoihin. Humanitaarista apua ja sen lisäämistä tuettiin. Neuvosto hyväksyi Venezuelaa koskevat päätelmät.

Kongon demokraattisen tasavallan osalta käytiin hyvin yksimielinen keskustelu tarpeesta jatkaa painetta KDT:n hallitukseen uskottavien ja kaikkien kannalta hyväksyttävien vaalien järjestämiseksi 23.12. Humanitaariseen tilanteeseen, ml. ebola-kriisi, tulee kiinnittää erityishuomiota. Maan humanitaarisista tarpeista on saatu kasaan vasta n. 50 % Geneven apulupauskonferenssista huolimatta.

Post-Cotonou -neuvottelumandaatista keskusteltiin lyhyesti. Peräänkuulutettiin jäsenmaita osoittamaan poliittista tahtoa kompromissin löytämiseksi muuttoliiketekstin osalta ja muistutettiin, että EU:n intressissä eivät ole seuraamukset, jotka

syntyisivät EU:n yhteisen kannan puuttumisesta. Asian valmistelua jatketaan Coreper-tasolla.

Lounasaiheena keskusteltiin Gazan tilanteesta.

Ajankohtaiset aiheet

Kiitettiin Sofiassa 17.5. järjestettyä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokousta. Huippukokous vahvisti alueen eurooppalaista perspektiiviä. Myös konkreettisista connectivity-agendaan ja turvallisuuteen liittyvistä tuloksista saatiin sovittua. Lisäksi nostettiin esiin myönteinen kehitys (Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia) nimikysymyksessä.

Pohjois-Korean osalta huomioitiin lähipäivien tapaamiset Korean, Japanin ja Kiinan ulkoministerien kanssa. On tärkeä pitää yllä vahvoja siteitä alueellisiin kumppaneihin.

Esitettiin keskustelua Jemenistä kesäkuulle. YK:n erityislähettiläs Griffits on vahvistanut pääsevänsä UAN:oon.

Nostettiin esiin Brysselissä 25.–26.6. järjestettävä Somalia-kumppanuusfoorumi ja kiitettiin. Viitattiin myös EU:n ja Afrikan unionin komissioiden 23.5. järjestettyyn tapaamiseen Brysselissä. Kokous oli erinomainen, tulokset yhteistyössä myönteisiä.

Informoitiin vielä MH17-tutkinnasta ja kiitettiin jäsenmaita nopeasta ja yhtenäisestä reagoinnista. 25.5. annettua EU-lausuntoa pidettiin erittäin tärkeänä.

Iran

EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokouksesta Sofiasta saatiin selkeä viesti päämieslausunnon pohjalta, että EU:n yhtenäisyys on välttämätöntä. Korostettiin, että JCPOA:n säilyttämiseksi on tehtävä kaikki mahdollinen. Aikomuksena on jatkaa yrityksiä puuttua Iranin ohjusohjelmaan ja haitalliseen alueelliseen toimintaan. Usea jäsenmaa toivoi EU:n kokonaisvaltaista Iran-strategiaa, joka näiden tekijöiden lisäksi huomioisi myös maan ihmisoikeustilanteen. Esille nostettiin suojaustoimien valmistelu: antiboikottiasetus on voimassa entuudestaan, mutta sitä tullaan ajanmukaistamaan. Lisäksi valmistellaan EIB:n lainamandaatin laajentamista, mutta myös muut rahoituskanavat ovat tärkeitä.

Transatlanttisen suhteen tärkeys Iranin ja muiden maiden erimielisyyksistä huolimatta nousi esiin laajasti. Muutamissa puheenvuoroissa todettiin Yhdysvaltain pidemmän aikavälin Iran-suunnitelman puute; paluuta JCPOA:n piiriin ei pidetty todennäköisenä. Keskipitkällä aikavälillä on vaikea nähdä, miten Iran lähtisi neuvottelemaan Yhdysvaltain kanssa uuttakaan sopimusta. Mikäli Yhdysvallat ja Iran lähtisivät mihinkään keskusteluihin, EU:ta tarvitaan välittäjänä. Todettiin, että transatlanttinen suhde nähdään tärkeänä, että on vältettävä suhteen rapautuminen.

Yhdysvaltain tulevien pakotteiden vuoksi Iranille sekä siellä toimiville eurooppalaisyrityksille aiheutuvat ongelmat herättivät paljon keskustelua. Jäsenmailta toivotaan esityksiä konkreettisista mekanismeista, joilla turvata EU–Iran kauppa- ja taloussuhteet, erityisesti finanssi- ja pankkisektorin ongelmat huomioiden. Ehdotettiin myös koordinaatioverkoston muodostamista jäsenmaiden edustajista. Nähtiin tarve nimetä kansalliset yhteyshenkilöt, jotta voidaan vaihtaa tietoja tilanteesta ja toimenpiteistä. EUH:n Iran-ihmiset ovat yhteydessä jäsenmaihin tämän tiimoilta kokouksen järjestämiseksi jo mahdollisimman pikaisesti. Korostettiin realismia tarvittavan; yritykset valitsevat taloudellisen intressin perusteella, pysyvätkö enää Iranin markkinoilla. Alueen yrityksiä pitää auttaa, missä olennaista on alueellinen turvallisuus, mikä ilman sopimusta horjuisi. Olennaisena nähdään tällä hetkellä, että estetään varustelukierre Lähi-idässä.

Osassa puheenvuoroista ymmärrettiin myös Yhdysvaltain kantaa, omista viennin intresseistä huolimatta, sillä nähtiin Iranin muodostama uhka erityisesti ohjusohjelman ja alueellisen roolin kannalta. Nähtiin, että pitää tulla Yhdysvaltoja vastaan, mutta kuitenkin korostettiin, että pitää säilyttää samalla JCPOA ja transatlanttinen yhteys. Iran-pakotteiden rinnalla on hankala tilanne teräs- ja alumiinitullien kanssa. Tullit ovat iso riski Euroopan taloudelle, minkä vuoksi pitäisi puhua kauppasuhteesta Yhdysvaltojen kanssa laajemmin. Iran-pakotteiden ongelmat ovat kuitenkin monenkertaiset. Korostettiin, kuitenkin, että on selvää, että sopimuksessa on ennen kaikkea kyse turvallisuudesta.

Jäsenmaiden kannat erosivat jonkin verran liittyen turvallisuuteen Iranin kanssa – siinä on enemmän kyse Euroopan kuin Yhdysvaltojen turvallisuudesta, Euroopan ollessa lähempänä. Esille nostettiin myös Yhdysvaltojen pyrkimykset sopia ydinohjelmasta Pohjois-Korean kanssa. Pidettiin selvänä, että Yhdysvallat on EU:n läheisin kumppani, mutta EU:n pitää puolustaa omaa turvallisuusintressiään. Todettiin, että EU toimii oikein puolustaessaan sopimusta. Jos sopimusta ei ole, se pahentaa Iranin alueellista toimintaa ja ohjusohjelmaa. Yleisesti nähtiin, että Yhdysvaltojen suhteen tarvitaan yhteistyötä ennemmin kuin vastakkainasettelua. Yhteistyötä tarvitaan Iranin, Syyrian, Jerusalemin, Libyan ja muiden suhteen. Tuotiin esiin tarve laaja-alaisempaan strategiseen dialogiin Yhdysvaltojen kanssa, mikä ei ole keskittynyt vain sektoreittain. EU:n rooli on nyt olla selkeä – yleisnäkökanta on, että Iran pidetään sopimuksessa ja tehdään töitä ohjusohjelman ja alueellisen toiminnan hillitsemiseksi, johon tahtotila oli selvillä jo Sofian päämieskokouksen perusteella.

Taloussuhteiden tärkeys Iranin kanssa oli erityisesti esillä keskusteluissa. Talousasiat olivat esillä myös äskettäin tapaamisessa EU+E3+Iran kokoonpanossa. On olennaista, että Iran hyötyy sopimuksesta. Iran on antanut sitoumuksensa ydinohjelmasta, ja muut ovat sitoutuneet siihen taloudellisesti. Erityisesti tärkeinä aiheina käsiteltiin öljyteollisuutta, rahoitusalaa, kuljetussektoria, kauppaa sekä investointeja. Nähtiin rohkaisevana, että IMF jatkaa yhteistyötä Iranin kanssa tulevista USA:n pakotteista huolimatta.

Keskusteluissa kannettiin myös huolta Iranin sisäisen dynamiikan muuttumisesta, johon vaikuttamisessa Euroopalla nähtiin olevan ratkaiseva asema. Sen vuoksi on tärkeää viestiä Iranille, että EU pysyy sopimuksen tukena. EU haluaa toimillaan myös näyttää omille toimijoille, että puolustetaan eurooppalaisia yrityksiä ja pankkeja. Yhdysvallat on jatkossakin EU:n ensisijainen kumppani, ja siksi

vuoropuhelua tulee jatkaa myös tulevaisuudessa. Yhdysvaltain ulkoministerin Pompeon on määrä tulla ulkoasiainneuvoston kokoukseen, aikataulun ollessa asian tiimoilla vielä auki. EU:n kannalta on tärkeää puolustaa JCPOA:ta keskeisenä sopimuksena, sillä ilman sopimusta alueellinen tilanne olisi paljon huonompi. Nähtiin, että tarvitaan laajempaa vuoropuhelua Iranin kanssa mm. ohjusohjelmasta. Olennaisina elementteinä sopimuksen säilymisen kannalta nähtiin i) rahoitus ja maksuliikenne, ii) Iranin pitää noudattaa sitoumuksiaan ja hillitä toimintaansa alueella, sekä iii) dialogi Yhdysvaltojen kanssa.

Venezuela

Jäsenmailla oli yhdenmukainen näkemys siitä, että Venezuelan viimeisimmät presidentinvaalit eivät olleet kansainvälisten standardien mukaiset; ei reilut eikä vapaat, eivätkä noudattaneet laillisuusperiaatteita. Todettiin olleen tulokseton pyrkimys siirtää vaaleja. Ulkoasiainneuvostossa hyväksyttävistä päätelmistä otettiin esille mm. tarve järjestää uudet kansainvälisesti hyväksyttyjen, demokraattisten standardien mukaiset presidentinvaalit ja itsenäisten instituutioiden, kuten kansalliskokouksen, kunnioittaminen.

Keskusteluun nousivat myös ihmisoikeudet ja poliittiset vangit. Todettiin valmistelussa olevat EU:n lisäpakotteet ja niiden tuomisen kesäkuun ulkoasiainneuvoston käsittelyyn tarpeellisena. Nostettiin esille, että EU:n on pidettävä kaikki kanavat auki ja koordinoitava muiden toimijoiden kanssa, kuten YK, Pyhä istuin ja alueen maat. Jäsenmaat tarjoavat humanitaarista apua ja tukea resilienssin vahvistamiseen. Toimina aiotaan pitää kommunikointikanavat Maduron hallintoon auki, mutta painetta sitä kohtaan lisätään valmistelemalla pakotteiden laajentamista.

Esille nostettiin lyhyesti myös EU:n kansalaiset Venezuelassa. Keskustelua jatkettiin tuoden esille erityisesti Venezuelan kohtaamat haasteet, kuten pula ruoasta ja lääkkeistä sekä väkivalta. Arvioiden mukaan Venezuelasta lähtee päivittäin 35 000 ihmistä ja tähän mennessä noin miljoona on jättänyt maan. EU:n apupanos tilanteeseen on tähän mennessä ollut noin 5,6 miljoonaa euroa, eritoten ruokaan ja lääkkeisiin. Useammat puheenvuoron käyttäjät totesivat, että humanitaarisen avun lisääminen on tarpeen. Pakolaisia vastaanottaneina maina alueen maista mainittiin Kolumbia ja Brasilia.

Lopuksi todettiin päätelmät hyväksytyiksi ja että, EU jatkaa humanitaarisen työtä ja ylläpitää aktiivista dialogia.

Kongon demokraattinen tasavalta

Kiiteltiin aloitetta nostaa Kongon demokraattinen tasavalta (KDT) UAN-agendalle. Nähtiin tarpeellisena jatkaa maksimaalista painetta hallitusta kohtaan vaalien toteutumiseksi joulukuussa 2018, sellaisella tavalla ja tuloksella, minkä kaikki voivat hyväksyä. Joulukuun 2017 UAN-päätelmät antavat hyvän pohjan EU:n jatkotyölle ja määrittelevät EU:n odotukset vaaliprosessia kohtaan. Kansainvälinen vaalieksperttiryhmä on tärkeä uskottavien vaalien järjestämiselle tarpeellisen luottamuksen rakentamiseksi, samoin EU:n tuki vaaleille. On pidettävä viestintäkanavat avoinna hallitukseen ja oppositioon ja koordinaatio eri tahojen kanssa vahvana.

Todettiin puuttuvana asiana naisten osallistuminen vaaleihin. Jäsenmaiden on tuettava kansalaisyhteiskuntaa, ml. pieniä naisjärjestöjen hankkeita. Pidettiin hyvänä, että KDT on lyhyenä aikana nostettu niin YKTN:n kuin UAN:n agendalle. Mikäli hallitus tekee vääriä ratkaisuja, EU:n tulee hyödyntää tilanteessa kaikkia välineitään, ja oltava valmis etenemään myös pakotteissa, tiiviissä yhteistyössä Afrikan kumppaneiden kanssa. Huomautettiin myös, etteivät EU:n kannat voi olla aluetta tiukempia, mikäli AU:n ja SADC:n kanssa halutaan yhteistyötä. Mainitut tahot kykenevät parhaiten painostamaan KDT:n hallitusta.

Nähtiin monien toimijoiden näkemysten olevan hyvin lähellä toisiaan tarpeesta toimeenpanna Saint Sylvestre -poliittinen sopimus ja järjestää uskottavat vaalit 23.12 perustuslakia kunnioittaen, myös presidenttikausien määrän osalta. Alueen maat kokoustavat KDT:n tilanteesta kesäkuun puolivälissä. Nähtiin, että EU:n tulisi toistaa hallitukselle tarjouksensa rahoittaa vaaleja - tuelle on tietysti ehtoja. EU tukee vaaleja nyt jo 6 miljoonalla eurolla kansalaisyhteiskuntatuen kautta, joka on suunnattu paikalliseen vaalitarkkailuun ja äänestäjien koulutukseen, erityisesti naisiin ja nuoriin. 620 MEUR kehitysyhteistyöohjelma on myös ollut tärkeä vakauttava tekijä, myös konfliktialueilla. Toivottiin jäsenmaiden harkitsevan humanitaarisen avun kasvattamista maalle, sillä Geneven apulupauskonferenssista huolimatta vasta 50 % tarvittavista varoista on koossa. EU:n humanitaarisessa avussa huomioidaan myös seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta. EU tukee myös WHO:n ja viranomaisten ponnistuksia ebolaepidemian pysäyttämiseksi. Kriisissä on kuollut jo 25 henkeä. Painotettiin, että väestöä ja WHO:ta on tuettava.

Ilmoitettiin keskustelun lopuksi valmiudesta nostaa KDT uudestaan UAN-agendalle tilanteen sitä vaatiessa.

Post-Cotonou

Post-Cotonoun neuvottelumandaattia koskeva asiakohta muutettiin - asian ollessa kesken - hyväksymisasiakohdasta näkemystenvaihdoksi. Painotettiin, että muuttoliikekirjauksiin liittyvä jäljellä oleva ongelma on ratkaistavissa. Tähän nähtiin jäsenmaiden keskuudessa olevan poliittista tahtoa. Kaikki kolme aluetta ovat keskustelun mukaan signaloineet korkeita odotuksia läheisestä kumppanuussopimuksesta EU:n kanssa. Tämä on tärkeää poliittisesta näkökulmasta. Katsottiin, että ollaan lähellä ratkaisua ja tärkeää olisi hyväksyä mandaatti ennen Loméssa 29.–30.5.2018 järjestettävää AKT-ministerikokousta.. Korostettiin, että kyseessä on vasta neuvottelumandaatti eikä sopimusteksti. Korostettiin lopuksi, että EU:n intressissä eivät ole seuraamukset, jotka syntyisivät siitä, että EU:lla ei ole yhteistä kantaa.

Gaza

Lounasaiheena ollut Gazan tilanne käsiteltiin ministerikokoonpanossa.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Soini ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Cotonoun sopimus, Iran, Kongon demokraattinen tasavalta, Venezuela, Lähi-idän tilanne
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK